

Feminist Ekonomi Politik Eleştirisi

Koray Çalışkan

koray.caliskan@yahoo.com

Sosyalistleri sıkıştıkları yerden feministler çıkaracak gibi görünüyor. J.K. Gibson-Graham ismi önemli bir erkek zat gibi görünse de, aslında erkek-egemen kültüre akıllı bir çalım atan Katherine Gibson ve Julie Graham adlı iki feministin 1992’de yarattığı kolektif yazarın adı. Zeynep Gambetti tarafından çevrilen ve Metis’den 2008’de çıkması planlanan “Bildiğimiz Kapitalizmin Sonu” adlı kitapta, sendikacısından siyasi parti temsilcisine kapitalist ilişkilere karşı mücadele eden herkese destek olacak kuramsal açılımlar öneriyor Gibson-Graham.

KAPİTALİZMİ ABARTMAK

JKGG’ye göre kapitalizme soldan bakan bir çok yazar (çoğu da çok bir erkek) Kapitalizmin gücünü abartarak kendilerine mükemmel bir *çokgüçlüdüşman* peydahlıyorlar. Böylece kapitalizm tahlili anti-kapitalist siyasetin önünü tıkayan bir heyhula yaratıyor. İşte şöyle her yerde, işte şöyle çok güçlü, işte bütün ilişkileri şöyle muazzam şekilde sarmış diyerek damak şaklatıyor bu analistler. Bu tip yaklaşımların anti-kapitalist alanların görülmesini, anlaşılmasını, geliştirilmesini ve güçlendirilmesini engellediğini yazıyor Gibson-Graham. Bir söylem olarak kapitalist hegemonyanın yeniden üretilmesine karşı duruyorlar.

SERMAYE-MERKEZCİLİĞİ AŞMAK

Kapitalist hegemonyanın inşasına solcuların da katıldığını düşünüyor Gibson-Graham. İktisadi hangi süreci tartışırsak tartışalım, kapitalizmi merkeze koyup, üzerine eğildiğimiz şeyin kapitalizme uzaklığı üzerinden onu anladığımız savunuyor. Böylece emek sömürmeden örgütlenen işletmeleri dahi kapitalizme dahil ediyoruz. Kapitalist olmayan alanları gölgeliyoruz, göstermiyoruz, gösterdiğimizde de sermaye-merkezci bir

yaklaşımın içine oturtuyoruz. Kuramsal olarak batı-merkezcilik ya da erkek-merkezcilik eleştirisine benzeyen bir tartışma bu.

FEMİNİST EKONOMİ POLİTİK

JKGG'ye göre bu durum en çok kadınları mağdur ediyor. Kapitalizm-dışı etkinliklerin en sık görüldüğü ev-içi-işi, kapitalizmin tali bir hikayesi olarak okunduğu ölçüde, sermaye-merkezci bir yorumla gölgeleniyor. Oysa ekonomi sözcüğünün kendisi eviçinden geliyor. Ama sonra evi dışlıyor.

Çare olarak sermaye-merkezci olmayan ve kadın emeğini özellikle kapitalizm-dışı alanlarda örgütlenen deneyimlerle görünür kılmak gerektiği tartışılıyor. Yanlış anlaşılmasın, bu kadınlara yarasın diye önerilmiş bir lehine ayrımcı tez değil. Kadınıyla erkeğiyle sermaye-merkezci analizlerin anti-kapitalist yarımlar düşlememizi engellendiğini yazıyor bu iki feminist.

ANTI-KAPİTALİST SİYASET

Sosyalist siyaset örgütlemek için Kapitalizm söyleminden dışarı çıkabilmek, Kapitalizme sahip olmadığı güçler peydahlamamak gerekiyor. Bu, Gibson-Graham'a göre Marksizmin dışına çıkmak demek değil. Marksizmin içinden bir anti-kapitalist siyaset örgütlemek mümkün. Marksizmi içine düştüğü yanlış "evliliklerden" boşamak gerekiyor. Bunun ilk adımı "ekonomi" denilen şeye olan inancını sorgulamaktan geçiyor.

Sonra Kapitalizm-dışı etkinlik alanlarında artı-değerin üretim formlarına bakmak, sınıf süreçlerini (aidiyet kimliği olarak sınıfı değil) iyi incelemek gerekiyor. Marx'ın tartışabildiği ancak Marksizmin gölgelediği bu alanları kuramsallaştırmak, görünür kılmak, ve genişletmek üzerinden bir sosyalist feminist siyaset öneriyor Gibson-Graham. Heyecan verici bir şeyler oluyor. Feministler ezberimizi bozuyor.